

dr hab. Danuta Umiastowska prof. US
Uniwersytet Szczeciński
Wydział Kultury Fizycznej i Zdrowia

Recenzja
pracy doktorskiej mgra Macieja Lenickiego pt. *Wychowanie*
fizyczne jako obszar edukacji włączającej w polskim systemie
edukacji (wybrane aspekty historyczne, legislacyjne
i organizacyjne)

napisanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Marty Wieczorek, prof. AWF w Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu.

Podstawę formalną wykonania recenzji stanowi pismo nr DWD-4000.6.2019 Przewodniczącego Rady Kolegium Naukowego Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu prof. dra hab. Marka Woźniewskiego z dnia 2 sierpnia 2021 roku.

Problem włączania dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi do funkcjonowania w szkołach masowych jest procesem nad którym pochylają się pedagodzy w różnych krajach. Stale zwiększająca się liczba uczniów, których to zjawisko dotyczy sprawiła, że zainteresowanie takim wychowankiem w obszarze kultury fizycznej nabrało nowego wymiaru. Prowadzone badania częściej dotyczą włączania uczniów i postaw nauczycieli, a zdecydowanie mniej jest prac opisujących działania pedagogiczne wpływające na efektywność i jakość edukacji włączającej w szkolnej kulturze fizycznej.

Doktorant w przedstawionej dysertacji podejmuje próbę poznania historii i stanu prawnego systemu oświatowego w Polsce w zakresie edukacji włączającej oraz określenie możliwości, efektywności, stosowanych metod i form organizacyjnych w pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi przez nauczycieli wychowania fizycznego w szkołach ogólnodostępnych.

W świetle analizowanego piśmiennictwa i założeń zaprezentowanych w pracy uważam dobór problematyki w tym obszarze za zasadny. Na jej podstawie mgr Michał Lenicki może ubiegać się o stopień doktora nauk o kulturze fizycznej.

Koncepcja pracy

Przedmiotem recenzowanej pracy jest rozpoznanie zmian oraz aktualnych trendów w obszarze edukacji włączającej w polskim szkolnictwie powszechnym, ze szczególnym uwzględnieniem obszaru edukacji, jakim jest wychowanie fizyczne

We wprowadzeniu teoretycznym w problematykę badawczą Doktorant przeprowadza kwerendę piśmiennictwa polskiego i zagranicznego dotyczącą zarysu historycznego kształtowania się zmian postaw wobec dziecka w XX wieku na świecie, edukacji włączającej jako procesu przemian, opisu specjalnych potrzeb edukacyjnych oraz kultury fizycznej jako miejsca realizacji edukacji włączającej. W części metodologicznej Autor precyzuje cel badań i pytania badawcze, opisuje metody, techniki i narzędzia badawcze, charakteryzuje grupę badawczą i wyjaśnia metody opracowania danych. W kolejnych rozdziałach znalazł się opis historii rozwoju edukacji włączającej w Polsce oraz analiza wyników uzyskanych w przeprowadzonych badaniach. Pracę kończy dyskusja, podsumowanie i wnioski.

W kontekście dostępnego piśmiennictwa oraz dotychczasowych wyników badań sformułowany cel i pytania badawcze są słuszne zatem mogą stanowić obszar dla rozważań w rozprawie doktorskiej.

Merytoryczna ocena pracy

Temat pracy jest zgodny z treściami zamieszczonymi w rozprawie. Dysertacja składa się z pięciu części zasadniczych – teoretycznej, metodologicznej, empirycznej z omówieniem wyników badań, dyskusji, podsumowania z wnioskami oraz dodatkowej, która zawiera wykaz piśmiennictwa, spis rycin i tabel oraz aneks z autorskim kwestionariuszem ankiety. Przed wprowadzeniem zamieszczono streszczenie w języku angielskim, którego nie umieszczono w spisie treści. Na 201 ponumerowanych stronach znalazło się 16 rycin i 20 tabel.

Moim zdaniem rozdział 3 (Historia rozwoju edukacji włączającej w Polsce) i rozdział 4 (Edukacja włączająca w ujęciu prawnym w Polsce) powinny znaleźć się przed założeniami metodologicznymi pracy. Zamykałyby wtedy klamrą rozważenia teoretyczne w pierwszej części rozprawy.

Cel główny i pytania badawcze są przejrzyste, a dalsza konstrukcja pracy opiera się na logicznie zbudowanym schemacie. Wybrane metody badawcze pozwalają na realizację sformułowanych założeń. Metody i narzędzia opisane starannie – spełniają

metodologiczny wymóg replikacji, a więc możliwości powtórzenia badań w podobnych warunkach. Interesujące są też Autorska Skala Poziomu Wiedzy i Autorska Skala Efektywności Nauczania dzięki, którym możliwa była interpretacja wyników sondażu diagnostycznego.

W części empirycznej Doktorant analizuje uzyskane wyniki badań uwzględniając:

- poziom wiedzy nauczycieli wychowania fizycznego na temat edukacji włączającej,
- możliwości realizowania przez nauczycieli wychowania fizycznego edukacji włączającej podczas zajęć ruchowych,
- efektywność realizowania przez nauczycieli wychowania fizycznego edukacji włączającej podczas zajęć ruchowych,
- metody pracy i formy organizacyjne wykorzystywane przez nauczycieli wychowania fizycznego podczas zajęć ruchowych w edukacji włączającej.

Wszystkie wyniki są analizowane również pod kątem zróżnicowania czynnikiem płci, typem szkoły, stażem pracy i wielkością aglomeracji, w której pracowali nauczyciele. Zebrany materiał badawczy poddano dokładnej analizie statystycznej, zarówno ilościowej i jakościowej. Uzyskane tą drogą interpretacje wiarygodnie potwierdzają rezultaty przeprowadzonych badań. Duża liczebność grupy (1064 osób, w tym 661 kobiet i 404 mężczyzn) pozwoliła na uogólnienie wyników.

Konstrukcja tabel i wykresów zamieszczonych w tekście pracy jest przejrzysta, co ułatwia analizę materiału badawczego. Natomiast przy podpisywaniu tabel i rycin pojawił się błąd interpunkcyjny – po podaniu źródła niepotrzebnie postawiono kropki. Zgodnie z przyjętymi zasadami stawiania kropek w pracach naukowych (według Wielkiego Słownika Języka Polskiego) nie stawiamy tego znaku po tytułach. Aczkolwiek i tu Autor nie ustrzegł się drobnych błędów edycyjnych dzieląc na przykład niewielkie tabele na dwie strony (np. tabele nr 5, 7 i 14).

Chciałam zwrócić także uwagę na niezgodność wartości liczbowych umieszczonych na rycinach nr 10 i 11 z danymi w opisie wykresu (np. na rycinie 10 - na wykresie staż, 5 lat = 4,86, a w opisie 4,04; na rycinie 11 - na wykresie 5,09, a w opisie 2,09). Na rycinach nr 11 (poziom wiedzy nauczyciela o edukacji włączającej) i nr 15 (efektywność nauczycieli wychowania fizycznego w zależności od miejsca pracy) podane są identyczne dane.

Pod ryciną nr 8 zabrakło umieszczenia źródła, na podstawie której została opracowana.

W dobrze przeprowadzonej dyskusji wyników Doktorant uwzględnia liczne prace innych badaczy i na tym tle wyjaśnia oraz trafnie interpretuje rezultaty płynące z przeprowadzonego procesu badawczego. Dyskusja jest dojrzała i świadczy o dobrym przygotowaniu teoretycznym i merytorycznym Autora.

W podsumowaniu wyników z przeprowadzonych badań sformułowane uogólnienia są powiązane z wcześniej przedstawionymi pytaniami badawczymi. Pracę kończy dziewięć wniosków stanowiących końcowe konstatacje skorelowane z celami poznawczym. Tą część pracy zamyka siedem postulatów skierowanych do nauczycieli ułatwiających im przebrnięcie przez meandry edukacji włączającej.

W spisie piśmiennictwa wskazano 298 pozycji, 90 źródeł internetowych i 38 aktów prawnych. Wśród nich 163 pozycje są obcojęzyczne.

Ta część pracy wymaga dużej weryfikacji przed przygotowaniem jej do ewentualnej publikacji w całości lub we fragmentach. Nie wszystkie pozycje ułożone są alfabetycznie (np. poz. 31-32), zdarzają się publikacje, w których brakuje tytułu (np. poz. 261). W wielu opisach pojawiają się błędy: literowe, niezgodne z zasadą pisowni nazw własnych, niekonsekwencja w podawaniu zakresu stron – raz cały zakres, raz pojedyncza strona.

W odsyłaczach do wykorzystanego piśmiennictwa jest dużo niedokładności:

- publikacja ma dwóch autorów, a w odsyłaczu podany jest tylko jeden: np. poz. 18 na s. 13, poz. 36 na s. 15, poz. 90 na s. 17, poz. 268 na s. 24 itp.;
- niejednolite zapisy cytowanych fragmentów - raz autor, rok, strona po końcowym cudzysłowie, a w innym przypadku nazwisko i w nawiasie, rok i numer strony np. s. 83;
- istnieją pozycje wymienione w spisie, które nigdzie nie pojawiają się w tekście pracy (np. 4,6,19,20,21,28,58,65,66,67,69,72 i inne);
- brak podania współautorów uniemożliwia dopasowanie publikacji do spisu (np. Zwierzchowska 2016, 2017, 2019 poz. 90, poz. 297).

Zamiennie używane są myślnik i półpauza – w podwójnych nazwiskach, pojawiają się pojedyncze „literówki” czy też nieprawidłowa odmiana nazwisk (np. Nowocien zamiast Nowocienia s.36).

Podczas obrony pracy doktorskiej chciałabym otrzymać także odpowiedź na pytanie: *Czym można wyjaśnić wyższy poziom wiedzy o edukacji włączającej:*

- *u nauczycieli szkół ponadpodstawowych,*
- *u nauczycieli pracujących w małym mieście i na wsi?*

Refleksje końcowe

W ocenie końcowej przedstawionej do recenzji rozprawy doktorskiej należy wskazać na dobre ujęcie tematu badań, poprawnie opisaną metodologię procesu badawczego, czytelne przedstawienie wyników badań, dobrze przeprowadzone wnioskowanie statystyczne oraz wnikliwą dyskusję nad wynikami własnych badań w odniesieniu do literatury problemu.

Przy przygotowaniu pracy do ewentualnej publikacji w całości czy też w fragmentach należałoby starannie poprawić drobne błędy literowe i językowe, których w trakcie pisania nie ustrzegł się Autor dysertacji. Poprawienia wymagałyby także uwagi krytyczne, które umieściłam przy omawianiu kolejnych części rozprawy. Jednak te uchybienia nie obniżają wartości merytorycznej pracy, a mają jedynie charakter techniczny i ich skorygowanie poprawi jakość przedstawionej do recenzji dysertacji.

W końcowej konkluzji stwierdzam, że praca spełnia wymagania stawiane dysertacjom doktorskim, określone w art. 179 ust. 1 Ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku, Dz.U. z 2018 r., poz. 1669, w związku z Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzenia czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora, Dz. U. z 2018 r., poz. 261, co kwalifikuje Doktoranta do dalszych procedur zmierzających do nadania stopnia doktora nauk o kulturze fizycznej. Wnoszę zatem do Wysokiej Rady Kolegium Naukowego Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu o dopuszczenie mgra Macieja Lenickiego do obrony pracy doktorskiej.

Danuta Quiastowska

Szczecin, 16 września 2021 roku